
Prof. dr. sc. Hrvoje Petrić
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
hpetric@ffzg.unizg.hr

Primljeno/Received: 11. VIII. 2024.
Prihvaćeno/Accepted: 20. VIII. 2024.
Rad ima dvije pozitivne recenzije
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
DOI: 10.47325/zj.7.8-9.9

UDK 314(497.5Daruvar)“17/18“

PRILOG POZNAVANJU PROCESA NASELJAVANJA I BROJA PRAVOSLAVNOG STANOVNIŠTVA U DARUVARSKOM KRAJU KRAJEM 17. I TIJEKOM 18. STOLJEĆA

Sažetak: U članku su predstavljeni izabrani podaci o procesu naseljavanja i ukupnog broja stanovništva pravoslavnih parohija u daruvarskom kraju: Bastaji, Bijela-Borki, Breštovac, Podborje (Daruvar), Doljani, Uljanik, Cjepidlake, Trojeglava, Klisa, Sirač i Grahovljani krajem 17. i tijekom 18. stoljeća. Rast je do 1730-tih godina bio neznan, nakon toga se ubrzao do 1750-tih da bi bio najsnažniji prema 1779. godini, u vremenu kada je vlastelinstvima Podborje/Daruvar i Sirač počela upravljati obitelj Janković. U članku se upozorava i na činjenicu kako su u tome periodu i klimatski uvjeti bili povoljniji.

Ključne riječi: Pravoslavne parohije, Daruvar, kraj 17. stoljeća, 18. stoljeća, povijest stanovništva

Smatra se kako su nakon zauzimanja prostora oko Stupčanice i Dobre Kuće, odnosno teritorija koji danas gravitira Daruvaru, Osmanlije na njemu zatekli malo starosjedilaca.⁴⁰³ Neistraženo je koliko je uz vlaško-srpskog živjelo preostalog starijeg hrvatskog stanovništva „ili pak poneka skupina novopridošlih. Od tog pitanja ovisi i rješavanje problema prelaze li oko 1600. s pravoslavcima i katolici (predavci) na kraljevsku stranu u smislu da su već živjeli mjestimice izmiješani s pravoslavnim Vlasima, ili im se pridružuju polazeći iz malo dublje unutrašnjosti“⁴⁰⁴

Stoga su nakon 1544. Osmanlije izvršili naseljavanje pastirskog/stočarskog stanovništva, koje je manje bilo vezano uz zemlju, s područja između Donje Bosne i Donjega Vrbasa. Ono

⁴⁰³ Stjepan PAVIČIĆ, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, Zagreb, 1953., str. 210.

⁴⁰⁴ Nenad MOAČANIN, *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*, Slavonski Brod, 2001., str. 137-138.

je podrijetlo vuklo s gornjeg Podrinja, Potarja i Poneretavlja, gdje je formiran jekavski govor koji su doseljenici prvo prenijeli u sjevernu Bosnu, a nakon toga i na prostor obronaka Psunja i Papuka. U selidbi je sudjelovalo pravoslavno stanovništvo naseljavajući neka napuštena sela ili osnivajući nova. Iako se ranije smatralo da su doseljenici isprva bili stočari da bi u idućem naraštaju prešli i na ratarstvo,⁴⁰⁵ termin Vlah kojim se označavalo novo stanovništvo ne mora „uvijek značiti da je riječ o stočarima koji za dodijeljene povlastice vrše pomoćne službe pod turskom vlašću“. No objašnjenje naziva Vlasi moguće je „potražiti u pretpostavci da se radi o sedentariziranim, čvrsto teritorijaliziranim potomcima vlaha-stočara koji su već izvršili kolonizacijsku ulogu, a država više nema potrebe za uslugama vojne prirode koje bi joj to stanovništvo moglo pružiti (ukoliko ih je turska vlast uopće naselila)“.⁴⁰⁶

Vlaško stanovništvo je postalo većinsko pa ne treba čuditi što je s vremenom prostor koji su naselili od habsburške strane nazvan Mala Vlaška (Parva Valachia),⁴⁰⁷ a većim dijelom se poklapa s današnjom jugozapadnom Slavonijom. Domaće stanovništvo je isti kraj zvalo Zabrdem.⁴⁰⁸ Iako Pavičić pretpostavlja da je nakon 1544. na taj prostor doselilo 1500 do 2000 srpskih obitelji, budućim bi istraživanjima trebalo detaljnije preispitati te brojke.⁴⁰⁹ Moguće je pretpostaviti da se područje njihovog naseljavanja prostiralo otprilike istočno od zone koja počinje od Cjepidlaka preko Bastaja i Batinjana, tj. oko Stupčanice i Dobre Kuće,⁴¹⁰ nastavljajući dalje prema Podborju, Golubinjaku i Kričkom brdu.⁴¹¹ To se brdsko područje smatralo sigurnim dok su Osmanlije sjeverniju „Podravinu smatrali osobito ugroženom i ranjivom (strah od Zrinskih i drugih velikaša u susjedstvu!) te za taj strategijski pravac neprijateljskog nadiranja više stra-

⁴⁰⁵ PAVIČIĆ, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, str. 210.

⁴⁰⁶ Nenad MOAČANIN, Vlasi u Požeškom sandžaku 1545-81., u: *Vojna krajina*, ur. Dragutin Pavličević, Zagreb, 1984., str. 193.

⁴⁰⁷ Ive MAŽURAN, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988., str. 434. Vezano uz današnji daruvarski kraj treba spomenuti da su 1698. u sklopu Male Vlaške popisana sela: Miljanovac, Sirač, Karanovci, Kip, Golubinjak, Podborje, Bijela, Borki i Markovci. Ostala sela su popisana pod Stupčanicu koja je bila odijeljena od Male Vlaške. Radilo se o selima: Batinjani, Bastaji, Koreničani, Prepolchy, Puklica i Cjepidlake. U popisu iz 1702. su sva sela današnjeg daruvarskog kraja popisana kao dio Male Vlaške.

⁴⁰⁸ Radoslav GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vladičanstvu pakračkom*, Beograd, 1996., str. 22.

⁴⁰⁹ PAVIČIĆ, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, str. 212.

⁴¹⁰ Doseljeni muslimani su živjeli u tvrđavama, na ovom području Stupčanici i Dobroj Kući, obavljajući vojnu službu, ali istovremeno obrađujući zemlju. PAVIČIĆ, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, Zagreb 1953., str. 210; MOAČANIN, *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*, str. 138.

⁴¹¹ MAŽURAN, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, str. 453-485.

hovali nego za posavski⁴¹² U toj zoni su primjerice 1577. funkcionirale utvrde Podborje⁴¹³ (-Podworja) s 27 konja i 45 pješaka, Sirač sa 17 konja i 58 pješaka, Stupčanica i Dobra Kuća, obje s po 30 pješaka.⁴¹⁴ Novo stanovništvo je u najvećoj mjeri naseljeno oko 60 km istočno od imperijalne granice koja se isprva nalazila na području rijeke Česme, oko Čazme, a kasnije nešto istočnije, tj. oko utvrde Moslavina, zapadno od Moslavačke gore. Naseljavanje je obuhvaćalo zapadne obronke Psunja, Ravne gore i Papuka zahvaćajući i kontaktnu zonu prema Bilogori, koja je od imperijalne granice kraj Virovitice bila udaljena svega 20-tak kilometara.

U vrijeme osmanske vlasti pravoslavno stanovništvo istraživanog područja „nije bilo stabilno. Austrijski oficiri, koji su komandovali Slavonskom krajinom (Windische Gränze) s onu stranu Ilove, odvodili su mnoge porodice s ovog područja na svoje i tako pojačavali svoj pogranični, od starosjedilaca, napušteni pojas“.⁴¹⁵ Osmanlije su 1570-tih godina pokušali organizirati naseljavanje i uz rijeku Ilovu, no u tome su ih spriječili vojnici iz ivaničke i križevačke krajine. Nakon što su se Osmanlije krajem 16. stoljeća povukle iz Moslavine, njihove najvažnije utvrde zapadno od rijeke Ilove, u pojasu između dviju imperijalnih jurisdikcija privremeno je proširen pojas tzv. „ničije zemlje“. Taj se pojas kasnije sužavao stvaranjem novih naselja o čemu najviše podataka imamo s habsburške strane, dok trenutno nisu istraženi slični procesi s osmanske strane.⁴¹⁶

I s jedne i s druge strane granice su u šumama izrađivane zasjeka koje su trebale priječiti iznenadne prodore manjih postrojbi. Pravoslavno stanovništvo iz Čazmanskog (Pakračkog) sandžaka, koji je formiran kao dio serhata (krajista), bilo je dužno držati pogranične straže, ali i graditi zapreke u šumama. Te su se prepreke nazivale krndije. Radilo se o hrpama srušenog drveća koje su trebale otežati kretanje vojske koja je mogla napasti iz habsburške Vojne krajine. „Najviše ih je bilo u prostranoj šumi severoistočno od samog Pakraca, preko koje je vodio put prema Podborju, pa nije neobično što je ona prozvana Krndija.“⁴¹⁷ Osmanlije su kao

⁴¹² MOAČANIN, *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*, str. 137-138.

⁴¹³ Vojin Dabić misli da u Podborju tijekom 16. i 17. stoljeća nije „bilo nikakvog utvrđenja“ držeći da se podatci koji se povezuju s Podborjem odnose na utvrdu Podbučje koja je čuvala put između Pakraca i Požege. Vojin S. DABIĆ, *Mala Vlaška (Parva Walachia). Prilog istoriji srpskog naroda u Slavoniji od XVI do XVIII veka*, Novi Sad, 2020., str. 65-66.

⁴¹⁴ Radoslav LOPAŠIĆ, *Spomenici hrvatske krajine*, knj. 1., Zagreb, 1884., str. 45.

⁴¹⁵ Dušan KAŠIĆ, *Srpska naselja i crkva u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb, 2004., str. 288.

⁴¹⁶ O „ničijoj zemlji“ usp. Stanko ANDRIĆ, Šuma Garavica i „ničija zemlja“ na slavonsko-turskom pograničju u 16. i 17. stoljeću, u: *Slavonske šume kroz povijest*, Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijeme i Baranje, Slavonski Brod, 2018., str. 61-117; Hrvoje PETRIĆ, O „ničijoj zemlji“ između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva (primjer međurječja Save i Drave), *Zbornik Janković*, 3., 2018, str. 31-52.

⁴¹⁷ DABIĆ, *Mala Vlaška (Parva Walachia)*, str. 39-40.

granicu očito smatrale rijeku Ilovu, duž koje su vlaški vojnici poput onih iz Bastaja ili Krivaje morali stražariti i time odrađivati dio svoje vojne obveze.⁴¹⁸

S osmanske strane možemo govoriti i o naizmjeničnim impulsima sužavanja i širenja zone naseljenosti uz tzv. „ničiju zemlju“. Sužavanje je vidljivo ne samo s povlačenjem osmanskih snaga iz Moslavine nego i napuštanjem velikog broja tzv. vlaških naselja, posebno u većim selidbama vlašskog stanovništva krajem 16. i početkom 17. stoljeća, no pri tome je teško izračunati koliko je stanovništva tada napustilo Malu Vlašku.

Čini se kako „se položaj vlaha osjetno pogoršao. Ako im i nije oduzeta uloga pomoćnih vojnih odreda, ona de facto za njih sve manje znači uslijed naglog slabljenja turske ofenzivne moći potkraj 16. stoljeća. Dopunski prihod od pljačke tako izostaje, dok provale s druge strane granice imaju sve teže posljedice. U tome sklopu mislim da bismo mogli potražiti jedan od važnijih uzroka pojačanom preseljavanju vlaha na habsburški teritorij koje će uslijediti od konca 16. st. nadalje“.⁴¹⁹ Ostao je vrlo rijetko naseljen istočni dio istraživanog područja, dok je zapadnu zonu tzv. „ničije zemlje“ „prekrivala šuma Garavica, u kojoj nije bilo ni jednog naselja. Zato je i razumljivo da su i istočni, a pogotovo zapadni dio kraja postali veoma privlačni za potencijalne koloniste“.⁴²⁰

Da je stanje na granici bilo teško, svjedoče pritužbe vojnika na sandžak-bega kao primjerice na Ferhat-bega Desisalić-Vukovića „koji ih je navodno pretvarao u svoje podložnike“, a tužili su ga kako je navodno „opljačkao i raju u Stupčanici i porušio 43 kuće“. Stupčanica, koja se obično navodi kao utvrda, ovom prilikom je izričito navedena kao selo, a podatak o stradanju 43 kuće postoji mogućnost da je „bilo i neoštećenih, dakle naselje je bilo dosta veliko“. I uz susjednu utvrdu Dobra Kuća spomenuto je selo, što ukazuje na to da su utvrde „imale podgrađa s nastanjenom rajom. U svim tim slučajevima ne znamo da li su žitelji bili preostali starosjedioci, Vlasi u statusu raje, ili jedni i drugi“.⁴²¹ Uz to su život činili nesigurnima i upadi s habsburškog teritorija. Primjerice 1622. opljačkana su sela Cjepidlake i Bastaji, 1630. pljačkano je područje prema Siraču.⁴²² Prema trenutno dostupnim podacima, sela koja su imala potpuni kontinuitet naseljenosti bila su: Vrijeska, Markovac, Pakrani, Bijela, Borki i Bastaji.⁴²³

⁴¹⁸ Tadija SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, u: Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio, Zagreb, 1891., str. 81, 241.

⁴¹⁹ MOAČANIN, Vlasi u Požeškom sandžaku 1545-81., str. 198.

⁴²⁰ Zlatko Pepeonik, *Stanovništvo daruvarsko-pakračkoga kraja. Populacijsko-geografski aspekt regionalne problematike*, magistarski rad, Geografski zavod Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1969., str. 39.

⁴²¹ MOAČANIN, *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*, str. 139.

⁴²² GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vladičanstvu pakračkom*, str. 28.

⁴²³ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 240, 241, 248, 249.

Izgleda da je masovnim iseljavanjem vlašskog stanovništva došlo do dramatičnog smanjenja broja pravoslavnog stanovništva, naročito „poslije 1610. - 1620. S druge su opet strane baš u to vrijeme porasli na tom zemljištu muslimani, jedno naravnim porastom, a drugo neprestanim doseljavanjem. Tak se i dogodilo, da su poslije 1650. oni bili najjače stanovništvo u tom kraju, nadvisujući srpsko gotovo za dva puta“. U vrijeme ratovanja „od 1687. - 1692. g. muslimansko je naselje gotovo potpuno izbjeglo u Bosnu, gdje se naselilo po srednjim dijelovima te zemlje“. ⁴²⁴ Povremeno je bježalo i pravoslavno stanovništvo. Batinjani su bili privremeno napušteni 1682. - 1688., Golubinjak 1683. - 1688., Cjepidlake 1684. - 1686., a Puklica, Potočani i Koreničani 1687. - 1690. Pravoslavni su također napustili Dobru Kuću koja je ponovo naseljena tek 1700. ⁴²⁵

Mnoga sela su napuštena, primjerice „Podborje, današnji Daruvar, i njemu okolna sela Doljani, Miljanovac, Sređani, Karanovac, Vrbovac itd., koja su bila podaleko od utvrđenih gradova Sirača i Stupčanice, a na glavnom udaru pri prolazu iz Gornje u Donju Slavoniju. I kada su Turci 1660. godine ponovo počeli naseljavati ta sela, porasla je bila po njima već velika šuma, te ju je trebalo prvo okričiti“. ⁴²⁶ Ukoliko je obnova naseljenosti zaista počela 1660., vrlo brzo je ometana pa je tako 1662. križevački kapetan iz sela Podborja iselio stanovništvo iz 38 domova koji su uglavnom naseljeni u selu Podgorcima kraj Rovišća. ⁴²⁷ Nemoguće je utvrditi udio iseljenog stanovništva i je li Podborje nastavilo funkcionirati, no podatak iz 1702. govori da je Podborje mnogo godina bilo napušteno i prije četrdeset godina (oko 1662.) stanovnici su ga ponovo izgradili te ga od toga vremena neprestano naseljavaju. ⁴²⁸ U isto vrijeme, tj. četrdeset godina prije 1702., selo Doljani je bilo napušteno, a nakon toga iznova naseljeno. Do oko 1662. bila su također pusta sela Vrbovac, Karanovci i Miljanovci. U svim navedenim selima je doseljeno pravoslavno stanovništvo. Prije 45 godina, odnosno oko 1657. iznova je naseljena Dereza. To je selo bilo naseljeno miješanim stanovništvom jer su katolici živjeli u 5, a pravoslavni u 16 domova. Pet godina ranije, tj. 1652. naseljeno je selo Sređani i to pravoslavnim stanovništvom. ⁴²⁹ Izgleda da je upravo s naseljavanjem Sređana započeo postupni proces obnove mreže naselja koji je krenuo od oko 1652. godine.

Pod kraj osmanlijske vlasti na prostoru oko današnjeg Daruvara dogodilo se novo naseljavanje. Kasnije je srpsko stanovništvo doseljavalo „ponajviše iz bosanskih strana, rjeđe iz srpskog naselja u Križevačkoj krajini“. ⁴³⁰ Postoje razmišljanja da je istraživanim prostorom

⁴²⁴ PAVIČIĆ, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, str. 212, 215-216.

⁴²⁵ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 240, 242, 243, 244, 251.

⁴²⁶ GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vladičanstvu pakračkom*, str. 27.

⁴²⁷ GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vladičanstvu pakračkom*, str. 28.

⁴²⁸ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 246.

⁴²⁹ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 250, 252, 253, 254, 256.

⁴³⁰ PAVIČIĆ, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, str. 216.

prošao „i jedan krak velike seobe Srba s Kosova pod pećkim patrijarhom Arsenijem III. Crnojevićem 1690. godine“, no pouzdanih podataka o tome nema.⁴³¹ Nešto ranije, u listopadu 1688. preseljeno je oko 6000 ljudi iz užičkog kraja i s obala Morave u Slavoniju. Nije poznato gdje su se oni naselili, a za 1690. postoji podatak o naseljavanju Srba po Moslavačkoj gori, no nije potpuno jasno od kuda su doselili iako se očito radi o ogranku velike selidbe Srba s Kosova i okolnih područja.⁴³² U popisu iz 1698. se navodi da su Vlasi iz Sirača, koji su ranije služili na osmanskoj strani, po odlasku Osmanlija požurili u vojnu službu novih vlasti. Osim toga, stanovnici sela Miljanovac, Karanovci, Kip, Golubinjak u vrijeme osmanske vlasti obavljali su vojnu službu protiv kršćana, a „sada ratuju protiv Osmanlija“.⁴³³

Za Podborje, Bijelu, Borke, Markovac, Cjepidlake i Grahovljane piše da u tim selima žive pravoslavni Vlasi koji su pod vlašću Osmanlija vršili vojnu službu čuvajući osmansku granicu od vojski iz kršćanskih utvrda, no nisu se usuđivali boriti protiv kršćana osim na posebnu zapovijed Osmanlija. Uz to su plaćali određeni godišnji danak križevačkom pukovniku. Nakon što su se Osmanlije povukli njihovi su stanovnici nastavili vojnu službu boreći se zajedno s ostalim kršćanima protiv svojih bivših gospodara. Osim toga držali su i stražu na rijeci Savi.⁴³⁴ Postoje razmišljanja da je muslimanski (vojni) dio Podborja bio „od današnjeg dvorca Janković preko toplih izvora prema Kalvariji“ dok je vlaški dio vjerojatno iznad današnjeg dvorca Janković prema Donjem Daruvaru.⁴³⁵

Godine 1698. izričito se navodi da su pravoslavni Vlasi (Valachi graeci ritus) živjeli u selima Miljanovac, Karanovci, Kip, Golubinjak, Podborje, Bijela, Borki, Markovac, Cjepidlake i Grahovljani.⁴³⁶ U Siraču, gdje je pod upravom Osmanskog Carstva bila smješтана osmanska posada, ranije su živjeli Osmanlije (muslimani) miješani s pravoslavnim Vlasima.⁴³⁷ Selo Kip je naseljeno 1688., Šibovac 1695., a najvjerojatnije nešto prije 1698. sela Krivaja, Grahovljani i Prepolchany.⁴³⁸

⁴³¹ Željka Štefša, *Daruvarski kraj – suvremene demografske promjene*, magistarski rad, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 1994., str. 20.

⁴³² GRUJIĆ, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vladicičanstvu pakračkom*, str. 29.

⁴³³ MAŽURAN, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, str. 456, 462, 463, 464.

⁴³⁴ MAŽURAN, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, str. 468, 471, 482, 484.

⁴³⁵ Zdravko PALAVRA, Daruvarsko područje od početka 15. do kraja 17. stoljeća, u: Vjenceslav HEROUT, Željko KARAULA etc. *Povijest Daruvara*, Zavod HAZU Bjelovar – HAZU, Zagreb-Bjelovar-Daruvar, 2021., str. 70.

⁴³⁶ MAŽURAN, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, str. 456, 462, 463, 464, 468, 471, 482, 484. Za sela Batinjani, Bastaji, Koreničani, Prepolchy i Puklica ne navodi se sastav stanovništva.

⁴³⁷ Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, 458.

⁴³⁸ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 81, 250, 251; MAŽURAN, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, str. 479, 483.

Podborje s okolicom je 1687. došlo pod habsburšku vlast da bi se 1688. godine Osmanlije privremeno vratili te su tom prilikom stanovnici zatražili pomoć Varaždinskog generalata, a molbu su potpisali kapetan Podborja Todor Djermanović (Germanović), Vujica Radulović, Radivoj Kucurep, Radovan Nikolić te drugi predstavnici, odnosno knezovi Sirača, Pakraca, Bastaja, Cjepidlaka, Sređana, Batinjana, Pakrana itd.⁴³⁹Nije isključeno da je motiv toga osmanskog prodora iz 1688. u neku ruku bio pljačkaške naravi. Slično se dogodilo i sa Siračem za koji postoji podatak da su nakon povlačenja Osmanlija siračku utvrdu preuzeli Rašani iz Podboja, ali nakon što su Osmanlije iznova zauzele Beograd (1690.), Osmanlije su se vratile sve dok ih nije potjerao habsburški pukovnik Makar.⁴⁴⁰Kralj Leopold I. Habsburgovac je patrijarhu Arseniju III. Crnojeviću 10. rujna 1695. darovao posjed Sirač, no patrijarh već u rujnu 1696. moli Ugarsku dvorsku komoru da mu umjesto Sirača dodijeli neki drugi posjed, a kasnije je nekoliko puta ponavljao tu molbu.⁴⁴¹

Inače su stanovnici Siračkog i Podborskog vojvodstva (kasnije: vlastelinstva) bili do početka Velikog bečkog rata osmanski krajišnici, a vojnu su službu nastavili vršiti i nakon habsburškog zauzimanja Slavonije kao slobodni seljaci – vojnici. Nakon potpisivanja mira u Srijemskim Karlovcima 1699., „kada su habsburške državne vlasti stvorile Posavsku krajinu na svojoj novoj granici prema Otomanskom carstvu, pet vojvodstava Male Vlaške (Podborsko, Zabrdsko, Siračko, Pakračko i Subocko) izgubilo je svoj dotadašnji krajiški status i pretvoreno je u feudalne posede, čiji je zemljišni gospodar (dominus terrestris) bila država, odnosno Dvorska komora u Beču. Njihovi stanovnici prestali su 1702. godine da budu slobodni seljaci – vojnici i postali su zavisni seljaci, opterećeni feudalnim obvezama. Ova promena, kao i pokušaj predaje Siračkog vojvodstva u posed privatnom licu krajem 1702. godine, izazvali su nemire u Maloj Vlaškoj, koji su se smirili tek 1708. godine“.⁴⁴²

Godine 1700. naseljeni su Brestovac i Uljanik, a 1701. Trojeglava.⁴⁴³ Dabić piše da su ta sela osnovala „srpske porodice iz brdskih naselja Male Vlaške (Trojeglava) i doseljeni Srbi iz Bosne (Uljanik) ili zajedno jedni i drugi (Brestovac). Sva tri sela su stvorena u šumi, gde ranije, što je posebno istaknuto u komorskim spisima, nije bilo naselja“.⁴⁴⁴ U to vrijeme su najveći

⁴³⁹ HEROUT, KARLAULA etc, *Povijest Daruvara*, str. 79.

⁴⁴⁰ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 254.

⁴⁴¹ Slavko GAVRILOVIĆ, Ivan JAKŠIĆ, *Izvori o Srbima u Ugarskoj s kraja XVII i početkom XVIII veka*, knj. 1, Beograd, 1987., str. 258-260, 301, 305, 309, 312, 317, 354, 355-357, 386-387, 394, 455, 513, 580, 696.

⁴⁴² Vojin S. DABIĆ, *Vojvodstvo (vlastelinstvo) Podborje: privredne prilike (1702-1750)*, *Zbornik Matice srpske za istoriju*, 87, 2013., str. 7-8.

⁴⁴³ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 81, 243, 245, 256, 257.

⁴⁴⁴ Vojin S. DABIĆ, *Srpsko selo (XVI-XVIII vek): oblikovanje životnog i privrednog prostora, u: Prostorno planiranje u Jugoistočnoj Europi (do drugog svetskog rata)*, Beograd, 2011., str. 32.

značaj za naseljavanje Male Vlačke imale dvije migracijske struje: „jedna iz Bosne, a druga iz Banske Hrvatske. Od sporednog značaja bilo je useljavanje s prostora Varaždinskog i Karlovačkog generalata. Seobama iz Bosne dolazilo je uglavnom srpsko, dok je iz Banske Hrvatske dolazilo hrvatsko stanovništvo. Prve su bile najobimnije od 1692. do austro-otomanskog razgraničenja 1701. i od 1717. do 1737. godine, kada je Habzburška monarhija, na osnovu odredbi Požarevačkog mira, držala uski pojas zemljišta s bosanske strane Save, što je olakšalo prelaženje stanovništva preko habzburško-osmanske granice. Seobe iz Banske Hrvatske, gde se već krajem XVII veka pojavljuje višak agrarnog stanovništva, nikada nisu bile obimne, a njihov značaj za demografske i etničke prilike u Maloj Vlačkoj bio je u kontinuiranom prilivu doseljenika. Useljavanje s prostora Varaždinskog i Karlovačkog generalata započelo je 1692. godine, ali je naglo prekinuto 1702. godine, kada je postalo jasno da Mala Vlačka neće postati deo Vojne krajine.“⁴⁴⁵

Nakon 1702., a prije 1721. osnovana su sela Zailje, Đurđička, Kreštelovac, Removac i Goveđe Polje; Končanica, Rasoške, Gvozdanska i Kornaš osnovani su prije 1734., a selo Consapolya se spominje samo 1721. godine. Nakon 1759. osnovana su sela Klisa, Imsovac (Novo Selo), Mažilaže i Pivnice. Bez obzira što habsburške vlasti nisu prihvatile temeljni zahtjev „nezadovoljnog stanovništva – da njihova vojvodstva budu uključena u Vojnu krajinu, pobuna nije bila sasvim uzaludna jer je Dvorska komora, radi smirivanja stanovništva, ponovo preuzela u svoj posed Siračko vojvodstvo, ali i odložila prodaju ostalih vojvodstava privatnim licima“. Podborsko vojvodstvo je ostalo komorski posjed sve do 1751. kada je prodano Mihalu Sandou de Szlavnicza. „Naziv vojvodstvo, koji je podsećao na raniji krajiški status stanovništva, zadržan je u službenoj upotrebi samo nekoliko prvih decenja XVIII veka, ali to nije imalo nikakav praktičan značaj – Podborje je bilo komorsko vlastelinstvo, a njegovi podanici zavisni seljaci.“⁴⁴⁶

U Podborju i okolici početkom 18. stoljeća život je bio nesiguran zbog razbojnika koji su se skrivali u šumama te noću napadali bogatije seljake.⁴⁴⁷ Podborje je privlačilo ljude s raznih strana jer se u njemu nalazio termalni izvor s kupalištem. O njemu 1702. piše: „Ispod naselja načinjeno je na jednom odsječku zemljišta kupalište. Ono je doduše nepokriveno, vruće i sumporno kupalište. Položaj se ipak vidi prema četvrtastom kamenu. Mnogi su došljaci dolazili ovamo radi liječenja bilo kakvih bolesti. Stanovnici zapravo ne znaju kakve su se bolesti lije-

⁴⁴⁵ Vojin S. DABIĆ, Mala Vlačka u Slavoniji, naselja i stanovništvo od kraja XVII do polovine XVIII veka, *Srpske studije*, 1, 2010., str. 20.

⁴⁴⁶ O nemirima u okolici Podborja i Sirača 1704. usp. Slavko GAVRILOVIĆ, *Izvori o Srbima u Ugarskoj s kraja XVII i početkom XVIII veka*, knj. 2, Beograd, 1990., str. 614-615., DABIĆ, Vojvodstvo (vlastelinstvo) Podborje: privredne prilike (1702 – 1750), str. 8.

⁴⁴⁷ Mirko MARKOVIĆ, *Slavonija. Povijest naselja i podrijetlo stanovništva*, Zagreb, 2002., str. 528.

čile.⁴⁴⁸ Nekoliko godina kasnije episkop Male Vlaške (episcopus Parvae Valachiae) Sofronije Podgoričanin je pisao caru Josipu I. da je potrebno srušiti kupalište u Podborju jer se oko njega okuplja mnogo naroda pa dolazi do „zla i prijestupa“.⁴⁴⁹ Nakon što je vlastelin Antun Janković kupio vlastelinstva sa sjedištima u Pakracu i Podborju,⁴⁵⁰ prema trenutnim spoznajama, uz naziv Podborje najkasnije se 1763. počelo koristiti i ime Daruvar.⁴⁵¹ Ubrzo se razvilo trgovište te se Daruvar počeo učvršćivati kao centralno naselje širega prostora.

Na prostoru Male Vlaške je primjerice između 1736. i 1750. porast stanovništva jedino zabilježen na Podborskom vlastelinstvu/vojvodstvu, dok su drugi dijelovi Male Vlaške kao Zabrdsko i Pakračko vojvodstvo imale pad. Pretpostavljena gustoća naseljenosti na Podborskom vojvodstvu je od 1702. do 1750. povećana s 5,48 na 6,28 stanovnika na km², a u istom periodu je broj kuća porastao s 322 na 350, a ukupni broj stanovnika s 1710 na 1960. Na Siračkom vlastelinstvu/vojvodstvu je gustoća naseljenosti od 1702. do 1736. smanjena s 8,24 na 6,72 stanovnika na km². Broj kuća neznatno je smanjen s 207 na 203, kao i broj stanovnika s 1071 na 873.⁴⁵²

Zbroje li se podaci za sve parohije daruvarskog kraja vidljiv je kontinuitet porasta ukupnog broja stanovnika cijelog daruvarskog područja od kraja 17. stoljeća do kraja 18. stoljeća. U samo osam desetljeća broj pravoslavnih kućedomaćina, odnosno domova povećan je s 338 na 1016, tj. utrostručen je. Relativno snažni porast je bio na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće kada se odvijao proces doseljavanja i stvaranja nekoliko novih sela. Rast je do 1730-tih godina bio neznatan, nakon toga se ubrzao do 1750-tih da bi bio najsnažniji prema 1779. godini, u vremenu kada je vlastelinstvima Podborje/Daruvar i Sirač počela upravljati obitelj Janković, ali i kada su započele poljoprivredne inovacije te drugi protomodernizacijski procesi koji su poboljšali prehranu.

Osim toga, čini se da su i klimatski uvjeti bili povoljniji, iako se radilo o tzv. malom ledenom dobu. Nakon što je oko 1715. završio period smanjene sunčeve aktivnosti, tzv. Maunderov minimum, sve do oko 1790. će se pojačavati sunčeva aktivnost što je bilo povoljno za poljoprivredu. No nakon 1790. slijedio je novi period smanjene sunčeve aktivnosti poznat kao Daltonov minimum koji je trajao do oko 1830. godine. Smanjena sunčeva aktivnost je mogla utjecati na hladnije temperature i smanjenje poljoprivrednih prinosa. Osim toga, nakon istra-

⁴⁴⁸ SMIČIKLAS, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640-1702)*, str. 246-247.

⁴⁴⁹ GAVRILOVIĆ, *Izvori o Srbima u Ugarskoj s kraja XVII i početkom XVIII veka*, knj. 3, Beograd, 2003., 94, str. 176-177.

⁴⁵⁰ HEROUT, KARLAULA, *Povijest Daruvara*, str. 85.

⁴⁵¹ Vjenceslav HEROUT, *Kronologija povijesti Daruvara*, u: Vjenceslav, HEROUT, Željko, KARLAULA, Hrvoje, PETRIĆ, *Kronologija povijesti gradova Bjelovarsko-bilogorske županije*, Zavod HAZU Bjelovar – HAZU, Zagreb-Bjelovar, 2020., str. 110.

⁴⁵² DABIĆ, *Mala Vlaška u Slavoniji, naselja i stanovništvo od kraja XVII do polovine XVIII veka*, str. 32-33.

živanog razdoblja će početi jedna od najvećih megasuša u Europi (1770. - 1840.). Pri tome ne treba izostaviti i druge prirodne uzroke poput nekoliko jakih vulkanskih erupcija (1783., 1809., 1815.), ali i brojne društvene uzroke, npr. ratove.

TABLICA 1. – BROJ DOMOVA U PAROHJI TROJEGLAVA

Naselje/ godina	1698.	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Trojeglava		5	10	24	30	26	31	38
Kip	9	12		9	10	13	11	13
Sređani (Donji)		25		27	19	22	20	29
Golubinjak	5	10		10	10	14	10	17
Ukupno	14	52	10	70	69	75	72	87

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 2. – BROJ DOMOVA U PAROHJI ULJANIK U 18. STOLJEĆU

Naselje/ godina	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Uljanik	11	15	42	38	40	40	70
Kreštelovac		15	30	26	30	20	32
Goveđe Polje		7	16	18	20	15	35
Ukupno	11	37	88	82	90	75	137

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 3. – BROJ DOMOVA U PAROHII BRESTOVAC U 18. STOLJEĆU

Naselje/ godina	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Brestovac	27	34	30	41	35	40	54
Končanica			12	12	25	25	32
Imsovac (Novo Selo)				14	19	20	25
Rasoške			8				
Šibovac			10	5	7		
Ukupno	27	34	60	72	86	85	111

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 4. – BROJ DOMOVA U PAROHII PODBORJE (DARUVAR) KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/ godina	1698.	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Podborje (Darugar Donji, Darugar Gornji)	77	51	45	40	37	43	50	64
Ukupno	77	51	45	40	37	43	50	64

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 5. – BROJ DOMOVA U PAROHJI DOLJANI 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/ godina	1698.	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Doljani		22		18	24	22	25	28
Karanovci	8	7		7	6	8	7	
Batinjani	17	24	13	25	24	30	30	36
Vrbovac		9	8	8	7	10	10	13
Ukupno	25	62	21	58	61	70	72	77

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 6. – BROJ DOMOVA U PAROHJI BASTAJI KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/ godina	1698.	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Veliki Bastaji (Bastasi)	27	40	11	20	20	30	40	29
Mali Bastaji (Bastasi)	13		7		9			13
Vrijeska (Donja i Gornja)		30	15	13	13	15	17	21
Dobra Kuća		4	3	3	5		6	7
Koreničani	53	39	15	18	21	30	31	42
Đurička (Đurčićka)			6			5	15	
Ukupno	93	113	57	54	68	80	109	112

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 7. – BROJ DOMOVA U PAROHII BORKI-BIJELA KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/ godina	1698.	1702.	1721.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Bijela	15	10	11	9	11	15	10	14
Borki (i Glamočani)	12	20	18	20	21	27	24	36
Zailje			4	4	4		5	7
Markovac	12	8		7	7	12	10	17
Pakrani		18	12	15	25	30	20	28
Ukupno	39	56	45	55	68	84	69	102

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 8. – BROJ DOMOVA U PAROHII SIRAČ KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/godina	1698.	1702.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Sirač	18	57	32	37	40	50	48
Miljanovac	17	19	20	18	15	18	14
Ukupno	35	76	52	55	55	68	62

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 9. – BROJ DOMOVA U PAROHII GRAHOVLJANI KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/godina	1698.	1702.	1734.	1736.	1755.	1759.	1779.
Grahovljani	18		26	41	45	27	52
Dereza	8	21	19	18	25	18	2
Mažilaže							30
Ukupno	26	21	45	59	70	45	84

Izvor: Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 10. – BROJ DOMOVA U PAROHII CJEPIDLAKE KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Naselje/godina	1698.	1702.	1721.	1734.	1736.	1759.	1779.
Potočani		9					15
Puklica	10	8	4	10	4	8	15
Removac			3		4	6	11
Cjepidlake	19	37	11	20	24	24	39
Consanopolye			9				
Ukupno	29	54	27	30	32	38	80

Izvor: Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Vojin S. Dabić, Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd 2010., 156-157; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 11. – BROJ DOMOVA NA PROSTORU NA KOJEM ĆE SE FORMIRATI PAROHİJA KLISA

Naselje/godina	1702.	1734.	1736.	1759.	1779.
Klisa					29
Gvozdanska		8	10	12	16
Kornaš		7	7	17	16
Krivaja Nova					7
Krivaja Stara	4	14	21	30	20
Pivnice				10	12
Ukupno	4	29	38	69	100

Izvor: Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 12. – BROJ PRAVOSLAVNIH DOMOVA U DARUVARSKOM PODRUČJU KRAJEM 17. I U 18. STOLJEĆU

Parohija/godina	1698.	1702.	1734.	1736.	1759.	1779.
Trojeglava	14	52	70	69	72	87
Uljanik		11	88	82	75	137
Brestovac		27	60	72	85	111
Podborje (Daruvar)	77	51	40	37	50	64
Doljani	25	62	58	61	72	77
Bastaji	93	113	54	68	109	112
Borki-Bijela	39	56	55	68	69	102
Sirač	35	76	52	55	68	62
Grahovljani	26	21	45	59	45	84
Cjepidlake	29	54	30	32	38	80
Klisa		4	29	38	69	100
Ukupno domova/ kućedomaćina	338	527	581	641	752	1016
Okvirna procjena ukupnog broja stanovnika	2030- 3040	3160- 4740	3490- 5230	3850-5770	4510-6768	6069- 9140

Izvor: Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891., 238-257; Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom Vladičanstvu Pakračkom*. Pakrac 1930, Mu-

zej Srpske pravoslavne crkve: Beograd 1996; Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Ive Mažuran, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek 1993.

TABLICA 13. – POPISANI KUĆEDOMAĆINI 1698. I 1702. PO NASELJIMA

Naselje	Kućedomaćini 1698.	Kućedomaćini 1702.
Dereza (Dereza, Derecza)	Millich Gachessa, Marko Radvan, Lazo Gachessa, Dobrove Vukovich, Millosa Komlanovich, Vukoman Vasilevich, Radoika i Martin Sipon	Milossa Komlanovich, Milich Gateseh, Radossa Komlanovich, Laszo Gadiseh, Dobrovoy Vukovich, Martin Sehrio, Stipan Nikolich, Maton Kobich, Stoiez Joschiz, Radossa Gadeseh, Vukman Bassilovich, Jovan Bilez, Stephan Marianovecz, Ivan Bossnak, Peter Jakovici, Peter Wukadinovich, Marco Bussiloviez, Novak Markovich, Illia Babieh, Radak Bossnak, Stanivuk Bossnak, Zvio Bossnak, Radivoy Germanoviz
Miljanovac (Millanovczy, Millenovacz)	Marian Berdar, Jurich Vuchis, Stoiko Karanovich, Illia Cziuchia, Bozo Berich, Millich Temorevich, Gyurko Zavin, Mihall advena, Vuche Bsnensis, Pavko advena Bosnensis, Stipan Gruichis, Stanko advena Bosnensis, Mihaly Mikullich, Raiakvich, Maxin Merkan, Vuk Bosnyak, Nicolaus advena Bosnensis	Maxim Merkal, Lassicz Vueziz, Stoiez Szernicz, Vuicza Radosehovicz, Millosa Jankovich, Millovan Jovanovich, Mihal Mikolich, Stephan Hrastovich, Stanko Andrich, Illia Ivicz, Michalo Lossecz, Marian Brdar, Raiko Radovanovicz, Peio Marianovich, Wuk Milieziez, Illia Ozipezia, Bosso Bericz, Kostadin Stankovich, Milin Czipczia
Sirač (Sziracz, Szirach) – trgovište	Mileta Dianovich, Todor Millichovich, Dragolo Janich, Vuk Vutotich, Radvan maicherovich, Ostoia Porkolap, Millovan Perchinsia, Vasil Gubesich, Lilevich, Bosnarovich, Milloia Gruisich, Maxin Lubetich, Millin Knezovich, Radoich Kovachis, Radovan Milloia, Mirko Kollundia, Mirko Maister	Theodor Milichoviez, Matto Mirkosinovez, Jaks Bossnak, Radon Slepoczoviz, Zvetko Krkacza, Jovan Ivanovicz, Nikola Kolabich, Millin Kolabieh, Peter Maistorovich, Kavelo Kovaezovicz, Radossa Slichoviz, Nikola Lassiz, Ravieza Milankovicz, Jura Vukotiz, Raduo Maistorovich, Novak Vuicziz, Blagay Janich, Milovan Dobrokislil, Radovan Jagich, Millissa Knezovicz, Radon Muksehiz, Vukoy Predavek, Petko Dragomirovich, Jovan Ognanovicz, Mihailo Vukoviez, Mittar Milich, Stojan Milich, Vasil Krubesehiz, Vukoman Skoroselil, Radovan Millejovich, Nicola Perchiniz, Juko Harumbasiz, Milovan Perezinlia, Milissa Miliezievoviz, Miloseh Grnicziz, Bossa Gruicziz, Lubay Tomich, Stojan Bozdaloviz, Vajosin Tadamir, Predav Miletich, Laszo Milichoviez, Thodor Raicziz, Stoseh Simiseh, Pantelia Jovich, Srdan Radovanovicz, Vidak Kovaez, Zvio Janich, Tadamir Dodicz, Ranissa Bossanez, Radoicza Prodano- vich, Mirko Mischlin, Vuezzen Vukoliez. Vuka- din Rainoviz, Radossa Pregogorez, Mileta Kovaczoviz, Stephan Pezikosza, Savicza

Karanovci (Karanovczy, Karanovchy)	Guozdan Stekovich, Dragolovich Bogosa, Mihallo Illich. Radivoi Bosnyak, Stanko Bosnyak, Ivan Vulcanovich, Czwo Bosnyak, Terko Bosnyak	Bogossov Dragolovicz, Stegovich Gosdin, Radivoy Jovanovich, Janko Kurich, Stanko Mitrovich, Zvio Jovanovich, Ivan Vaycziz
Kip	Millich Disonovich, Novak Vuchis, Miko Mauronovich, Vukadin Vuchichovich, Szamargich, Trivos Bozovich, Radossa Deak, Vuxan Csigovich, Illia Vuinovich	Ivan Csalicz, Ivviz Gruiz, Novak Wukovich, Vuchan Mirkovich, Milich Janiehoviz, Vukassin Bossnak, lilia Csaliz, Mike Malenovich, Rustivoj Bossnak, Lasso Bossnak, Vuczan Romich, Kusman Koykovich
Golubinjak (Golubinak)	Vuin Radivoi, Stephan Guozdancz, Stoich Obradovich, Millos Radonovich, Dabo Osegovacz	Stephan Vesmarovich. Vidak Vesmarovich, Mislin Drazeticz, Sava Miachiz, Milan Radivoy. Teodor Quosdovoviz, Milovay Radotich, Janko Vesmarovich, Ranissa Radotich, Stanko Jerenich
Podborje (Podborie)	Thodor Germanovich, Vuchis Radolich, Millak Szobotta, Radivoi Kochoregh, Vuchin Prian, Mullos Utesonovich, Alex Vuchis, Lazo, Martinovich Paval, Jovicza Konotarich, Bellich Stanissa, Vuk Kochoregh, Stoich Sustinich, Dragich Mihaly, Marko Popovich, Szlaga Jovichis, Illia Radianovich, Ivan Radoselovich, Szava Rovalla, Radivoi Perkovich, Ignatia Vukovoi, Turovich Orich, Stanislav, Mihallo Maich, Novak Nekay, Sekula Pavich, Radissa Dragovich, Thodor Petrovich, Radivoi Szaviszin, Ravilla Popovich, Marko Radmanovich, Marko Bossich, Lazo Thodorovich, Gyuro Kovachovich, Stoian Radulovich, Radova Radonich, Philip Klausich, Rogolan Maxin, Mlagyan Koczoregh, Dasich Vasil, Millosav Ratkovich, Vuk Lazovich, Millos Voinovich, Millich Bosnyak, Marko Bosnyak, Guozdan Bosnyak, Nicolo Bosnak, Pavo Bosnyak, Maidan. Sequuntur Bosnenses: Jovan, Radivoi, Jovan, Philep, Szava, Stanissa, Szimo, Millossa Kochoregh, Millota Blagoevich, Nikola Horvat, Radovan Bosnyak, Osztoia Bosnyak, Miat Bosnyak, Szerban Bosnyak, Mihallo Görgh, Millos Bosnyak, Szava Bosnyak, Delimir Bosnyak, Stanko Bosnyak, Szava Bosnyakm Stanko Bosnyak, Müloia Bosnyak, Kossan Bosnyak, Radomir Bosnyak, Milko Bosnyak, Mais Bosnyak, Illia Gyurkovich, Vuin Bosnyak	Vucziz Radoloviz, Lasso Kovacziz, Janko Kovacziz, Vtecha Popravak, Vucezan Popravak, Mirko Bocziz, Marco Bocziz, Juko Orich, Wuk Kozureb, Sladoy Wukojoviez, Radivoj Zutiniz, Lasso Zutiniz, Ignatia Sehestiz, Stipan Mitrovich, Radona Mihodragoviz, Dragossa Popovich, Stanissa Belliz, Philip Plavsehiz, Jovan Perich, Sava Radmilovich, Sobotha Milakovicz, Stanissa Perich, Jaczin Germanovicz, Theodor Petrovich, Jovan Schevergalo. Radivoy Gerik, Wuk Dragosolovich, Radossa Dragosolovich Radotina Radottha, Stanko Pazaroviz, Miloseh Poprava(k), Lasso Lonczarovicz, Millissa Radussin, Radova Grosdinovicz, Peter Mihalovich, Triffan Bossanez, Milissa Bossnak, Tadimir Bossanez, Milko Maleticz, Pay Bossanet, Peter Bossanez, Stipan Danolicz, Stanisova, Radossa, Peter Bossanez, Stanissa Bossanez, Tiomir Bossanez, Nicola Bossnak, Guosdan Bossnak, Micola Bossnak, Marco Schevergalo

Bijela (Bella)	Lazo Radulovich, Czvio Bosnensis, Millivoi Bosnyak, Szava Damianovich, Guozden Bakmanovich, Vuk Komlanovich, Szmolan Voinovich, Jovo Komlenich, Dragich Radolovich, Vukmanya Bosnyak, Novosel Ignatian, Nezich Mitter, Gyuricza Damianovich, Milan Vugradovich, Janko Komlinich	Gvozdin Bugdravicz, Smolan Radanoviz, Wukowoy Staniz, Milossa Vekich, Stanko Vekich, Jovan Vekich, Vuk Wudragovich, Jovan Komlenich, Wuk Dragovich, Wuk Dragovich, Stoin Banovicz, Kuat Banovicz, Sava Vekich, Janko Komlenich, Simo Komlenich, Sava Juricziz, Wuk Milochoviz, Zvio Hasseniz, Guosdin Radmilovich, Peter Jeleehich. Mrtossa Boschiz, Millivroy Bosehiz, Marco Bossanez, Laszo Radovalicz, Juricz Radkovicz, Milosch Malinez, Radmil Juriz, Radovan Sladochiz
Pakrani (Pakrany)	-	
Borki (Borchy)	Luka Popovich, Vuiko Mikulich, Radak Bogdanovich, Vuin Obradovich, Vuchen Bachtich, Ignatia Bachtich, Mihallo Vuchichevich, Millo Mikulavich, Gnozdan Milkankovich, Vuzan Bosnyak, Szerblian Bosnyak, Radman Bosnyak	Ignatia Baczetiz, Vuvezoy Baczetiz, Stepan Zoreavicz, Ivan Jegomirovich, Stepan Mirosolovich, Radossin Nikolich, Srdin Jorayovich, Milovan Wukumanovich, Milan Vuiez, Mihailo Wueziezoviz, Quosdin Nikovich, Luka Popovich, Radossin Dujanoviz, Radon Mitroviz, Wranech Nikoliez, Vuin Dujanoviz, Radossa Vuianoviz, Milin Vukassoviz, Vasil Marich, Janos Verisavlovich
Markovac (Markovczy, Markovchy)	Peter Illich, Stanivuk Milosovich, Radosav Ruschinszin, Vuichin Gyagmanicz, Stanissa Lipovac, Gotrosan Gotorogyan, Memo Jachmenissa, Marko Bosiska, Gyuricza Vukmirovich, Millich Bosnyak, Vuk Bosnyak, Nanko Bosnyak	Peter Jeczmenicz, Vucziz Jeczmenieza, Bosso Gruiz, Marco Jeczmenecz, Dobrossa Kotorecz, Juriza Wukmirovich, Momo Jeczmenecz, Wuk Kovacz
Batinjani (Batinany, Batinyany)	Radomir Telalia, Gaia Vukovich, Lazo Popovich, Ellich Vugrin, Dragoslav, Bormisa Nepotin, Jovan Brodanovich, Dapu Gelalia, Boso Gelalia, Vucheta Damianovich, Simon Szlavisich, Gelalia Stanko, Vukman Vuchis, Stoich Matich, Vukoman Szagyenovac, Nikula Rosetich, Radivoi Radoevich	Vuczeta Rachtiz, Gaia Schotonicza, Radomir Delalia, Vuin Sehotonitza, Lasso Popoviez, Sehimu Luboyevicz, Boromisza Stanicz, Dragozav Slepacz, Jovan Sebimoniez, Dako Delalia, Vgri (!) Hericz, Nikola Rasetich, Radossa Rasehatiez, Schaketa Stoiez, Stanivuk Bogdauoviez, Milli Rasehaticz, Stanko Tuchan, Wukoman Polugicz, Bocha Naranezioz, Sttonicz Gruicza, Stanko Stelarovieh, Millissa Bossanacz, Radovan Raschetiz, Daka Peolich

Bastaji (Baztazy)	<p>Budich Pugilas, Kovachovich Vuchia, Jovan Szalinek, Rosav Popora, Illia Rachevich, Vuchi Philipovich, Millin Kovachovich, Iovan Nikulich, Radoisa Pugillas, Giuriza Vukomanich, Vukobat Milislaven, Szerdia Miliakovich, Szatnisa Stojakovich, Stanivuk Kovachovich, Janko Szarachovich, Jovan Vuhevich, Millich Rachelovich, Vuchita Radvanovich, Dragola Kovachevich, Millos Manolovich, Nikola Odobasich, Stanivuk Vuchichevich, Stanko Gasparovich, Radisav Gravilovich, Beroe Bosnyak, Radossa Reschia, Dragolla Bosnyak. Sequuntur Bosnenses advenae: Sztipanovicz Stanko, Radivoi Bosnyak, Vuian Radinovich, Gyurissa Gruesich, Joannes Bosnyak, Damian Bosnyak, Stephan Milkovich, Gruichis Bosnyak, Berkich Bosnyak, Szivkovich Bosnyak, Demanich, Deanovcih, Bodechevich</p>	<p>Vasil Machkovicz, Stephan Bossanez, Jovan Bogdan, Radoy Bossanez, Sirotan Bossanez, Wukoman Nikolicz, Miliez Knezovicz, Nikola Odabassa, Radoy Kasparovicz, Thomo Drinsehiz, Trifon Zverko, Stanko Kasparovicz, Wuk Bossanez, Stoiz Kasparovicz, Blago Dragich, Nikola Radokich, Sava Radokich, Milich Kasparovich, Serdia Popara, Budimir Berkich, Dragolo Knezovicz, Theodor Bosehanecz, Rausob Popara, Ivan Brodanovich, Machkovich Boszo, Radivoj Bossanez, Vuian Bossanez, Nikola Bossanez, Pantalio Bossanez, Zvio Bossanaz, Medo Pokrestanik, Juraz Bossanaz, Vuchan Rakich, Stociz Rakich, Miholo Knezovicz, Vucziz Ženi, Stoiak Odobassa, Vuiza Markovich, Dragia Prodanovicz. Radona Knezovicz</p>
Koreničani (Korinichany, Korenichan)	<p>Mihalliva Radonovich, Dragich Tergovich, Millak Radonovich, Jurissa Zarkovich, Millos Millenicza, Vuk Szomolanacz, Vukobrat Susninch, Vuchko Krebonich, Szeerdia Bradovich, Gyuka Terbovich, Vuchis Terbovich, Lazo Marich, Bensav Tergovich, Mihaillo Obradovich, Mihat Szlavisich, Marko Szlovanez, Gruiczza Radosovich, Sztoian Vilenicza, Nanko Sarkovich, Vukoman Krasnich, Gyurko Rekich, Vuk Terbovich, Szerdia Szmolanech, Jovan Kravich, Radosav Undakovich, Dakich Stanisa, Ostoia Begovich, Milleta Rekich, Szlavias Millo, Agraham Rekich, Thodor Mikich, Vukoman Vukterovich, Mitter Bosnyak, Mihaillo Radmanovich, Mircheta Radivoi. Sequuntur Bosnenses: Pantalian, Millos Dobrasovich, Czvito Dobrasovich, Blagoia Bosnyak, Drezeta Mihallo, Joan Radosa, Voros Kostanovich, Vugrin Bosnyak, Stipan Vuchetich, Lazo Millakovich, Szatanivuk Trebovich, Szava Illich, Czoravi Millich, Szavissa Dukmanovich, Stanich Brodan, Stanich Neaky, Pantalian Bosnyak</p>	<p>Marko Kollar, Wranech Wujanovicz, Nanko Zarkovicz, Stipan Zvetiz, Radoschin Kundak, Wukuman Peolich, Mihal Obradovicz, Stanissa Widukich, Staniz Pradan, Radisha Bossanez, Wuezko Terbuhovicez, Marian Terbuhovicz, Berissov Terbuhovicz, Juka Terbuhovicz, Serdia Obradovicz, Stanko Bujanovicz, Vuk Kragich, Miholo Terbuhovi, Abraham Rekich, Milovan Buianovicz, Petko Terbuchovicz, Wuk Terbuchoviez, Jovan Bossanez, Mileta Rekich, Wuk Smolenovicz, Gruiza Bossanei, Wucezina Wuinovicz Mladen Bossanez, Pevlicz Stanissa, Milich Vuk, Luka Slavioziz, Miat Slavicziz. Knez Zeganovicz, Juro Kekich, Milich Stanm, Wukoman Staniz, Radmio Czueziz, Vileniza Stoin, Miloch Vilenicza</p>

<p>Prepolchy</p>	<p>Radoia Gasparovich, Bukoman Mikulich, Thomo Szavinszin, Mihallo Knezovich, Czvio Millinovich, Millich Gasparovich, Nikula Rado-lich, Vuicha Machkovich, Czvetko Radosich, Vasil Machovich, Dosen Radosich, Jovan Brodanovich, Radovan Borovich, Petko Bosnyak, Chirillo Lioovich, Obran Anich, Pogissa Stoich, Trivan Bosnyak, Jovan Pelich, Zarkovich Radimia, Markovich Szivko</p>	<p>-</p>
<p>Puklica (Puklicza)</p>	<p>Szimo Szamarsich, Zaviza Cziko-ovich, Millan Szamargyia, Sztoian Zamarsich, Szava Bellich, Krubessa Tadosin, Mületin Radonovich, Radoisa Bellaich, Karabinich Bosnyak, Stanko Bosnyak</p>	<p>Zavicha Dikovich, Grubicha Grusehiz, Sava Bellaz, Stanko Bellaz, Millan Samardich, Stojan Samardieh, Ivan Samardich, Stojan Bossanez</p>
<p>Cjepidlake (Csepiklak, Csepidlak)</p>	<p>Glegoria Stegovich, Secula Radoich, Maleta Miklich, Vaszy Vranovich, Stoiak Markovich, Desput Kospok-ovich, Stanko Rabulich, Gyuracz Millankovich, Nikula Kosztoly, Milleta Markovich, Stanko Radussa, Radovan Buskkovich, Millant Novakovich, Vuchina Patakovich, Stoiak Dranchis, Radoisa Stipank-ovich, Grubessa Markovich, Ne-teachis Bosnyak</p>	<p>Vranech Vuchkukovicz, Maleta Mikelich, Sara Popovich, Stojan Markovich, Stanko Kubisehiz, Jura Milinovich, Milieh Petlovich, Peter Grubeschiz, Radovan Vskupoviez, Miat Rokieh, Stanko Lasarovich, Mileta Lasarovich, Radossa Bossanez, Luka Belaz, Radossa Palkovich, Guosdin Koralic. Laszo Mikilich, Wuk Pridok, Vassil Zoricl, Grubeseha Markovieh, Vassil Popovich, Wuk Kovachoviez, Vuezen Karaliei Peter Panicz, Juricha Ivankovich, Kusman Jovankovich, Prodan Markoricl Secula Raich, Nanko Ivankovieh, Ivan Bossanez. Miloseh Pridakoriti, Radoicza Zutuovich, Radmir Zeczevaz, Vukobrat Markovieh, Gnatia Carabinich, Vgrin Vgrinez, Vgrin Carabina</p>
<p>Grahovljani (Grahovlany)</p>	<p>Prodan Komlanovich, Voin Paukovich, Vuicha Pankovich, Millosav Angelovich, Mislan Dostichis, Radossan Ugrinich, Thadia Korachevich, Gyurich Vukoman, Ratko Gyurich, Millosan Ugrinich, Thodor Baratkovich, Dragich Komlanovich, Millan Millakovich, Todor Bosnyak, Blagoia v, Mislin Bosnyak, Szava Bosnyak, Joan Bosnyak</p>	<p>-</p>

Vrijeska (Vreszka)	-	Ivan Skerbina_Miloseh Manolovich, Stanissov Stojakovich, Radmilo Musulinovich, Blagay Kovaczovicz, Milich Rausavlovict, Radosza Bossanacz, Janko Sarachevicz, Illia Rausavlovich, Stanivuk Kovachovicz, Vuicza Musulinovich, Radoieza Pudalost, Jovan Vevericza, Vuczeta Radovanovicz, Vuicza Kovaeczovicz, Stanivuk Vuieziezovicz, Juricha Vukumanovich, Samardia Bossanacz, Janko Hamidich, Maxim Wrtocsa, Wranoseh Kovaeczovicz, Stoicza Amidieh, Boroy Bossanacz, Stipan Bossanaez, Juricha Bossanacz, Milossa Bossanaoz, Milok Bossanacz, Peter Bossanacz, Jurad Bossanacz, Jovan Wuchkovicz
Potočani (Potochani)	-	Wukobrad Mihalovich, Milak Radonoviz, Jurischa Plavehit, Plasehviz Vukasin, Milich Suehnoviz, Stoiak Radonoviz, P t Radonoviz, Stanivuk Mihaloviz, Bogota Vukosoglaviz
Dobra Kuća (Dobra Kuta)	-	Mischlin Paripovich, Jovan Wukovich, Sava Wukovich, Milosch Dobrachoviz
Brestovac (Bresztovac)	-	Radak Czuzia, Sava Matelino, Stanko Vidakovich, Tadia Bossanez, Miloy Bossanez, Illia Matich, Marko Wukosalovich, Vuczsan Bossanez, Millosa Neokovich, Guosdan Bosanez, Ivan Bogdaniz, Miloch Knezovich, Bukossov Bossanez, Radossa Manolovich. Radossa Bogavez, Stanko Bossnak, Radoicza Ruezitiz, Bogoy Bossanez, Stoian Radolovich, Radossav Czutinicz, Stoina Bossanez, Sima Lavach, Negomir Malechoviz
Vrbovac (Verbovac)	-	Radovan Kozurep, Milak Kozurep, Radivoi Kozurep, Juro Kovaeczovicz, Radovan Ognenoviz, Millosa Radkoviz, Wuadin Sukulovicz, Mladan Kozurep, Mladan Kovanez
Šibovac (Szibovach)	-	Jovicza Kovacz, Secula Paniz, Sava Konatorovicz, Vukay Philipovich, Stanko Bossnak, Miat Bossnak, Summi Bossnak
Doljani (Dolyany)	-	Mihal Malich, Marco Popovich, Quassil Gaeziz, Srdan Theodorovich, Stanicha Maiz, Lueca Blachiz, Maiez Milich, Ignatia Radolovich, Stanko Maicz, Sava Lassagich, Radovan Bossnan, Stepan Popovich, Maiez Milinko, Ivio Bossnak, Vukovoy Bossnak, Secula Bossnak, Vukay Bossnak, Dragossa Bossnak, Theodor Bossnak, Vojan Bossnak, Vugassnok Bossnak, Radovan Nikolich erat antea waivoda

Sredani (Szregyany)	-	Mitter Petroviez, Vukadinovich Jovich, German Vrbaczovicz, Maxim Zizvara, Radoseha Vranisehoviez, Stanissa Bogdanoviez, Stoiez Joviziz, Theodor Dragosovicz, Jurissa Vukodinovicz, Jovicza Wuczkoivicz, Miat Radiziz, Vuczet Vasiloviz, Vuczina Mirkovicz, Badosa Duliez, Nicola Stepanovicz, Vukosehin Moslich, Milissa Dobrovagoriz, Radossa Sehirona, Vukman Bossnak, Marco Nikolich, Miloseh Miliezoivir, Vuezen Vukomanovicz, Stephan Bossnak, Radivoy Bossnak, Millissav Perenehoviz
Trojglava (Troiglava)	-	Tadia Vgrechiz, Peakoviz Novakovich, Slavojovacz Dragoso, Slavojovicz Stridinovicz, Slavojovicz moletin
Uljanik (Vlennyak)	-	Stanissa Trgovezoviz, Milin Maistor, Vuiza Petroviz, Milach Milich, Vuk Srdana, Millaeh Radasehovicz, Janko Wukejovicz, Marco Stepanovicz, Stanissa Radoiz, Lasso Podravacz, Millich Baycziz

Izvor: Ive Mažuran, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988; Tadija Smičiklas, *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb 1891.

TABLICA 14. – NASELJA S PRAVOSLAVNIM STANOVNIŠTVOM

Utvrde	Sela s kontinuitetom naseljenosti	Sela s kratkim diskontinuitetom naseljenosti (s godinama privremenog napuštanja)
Sirač	Vrijeska	Batinjani (privremeno napušteno 1682. - 1688.)
Dobra Kuća (uz utvrdu staro naselje, ponovo naseljeno 1700.)	Markovac	Golubinjak (privremeno napušteno 1683. - 1688.)
	Pakrani	Cjepidlake (privremeno napušteno 1684. - 1686.)
	Bijela	Potočani (privremeno napušteno 1684. - 1687.)
	Borki	Puklica (privremeno napušteno 1684. - 1687.)
	Bastaji	Koreničani (privremeno napušteno 1687. - 1690.)

TABLICA 15. - Približno vrijeme osnivanja pojedinih sela s pravoslavnim stanovništvom – od sredine 17. do kraja 18. stoljeća

Od 1652. do prije 1688.	Od oko 1688. do oko 1698.	Između 1698. i 1702.	Između 1702. i 1759.	Nakon 1759.
Sređani (1652.)	Kip (1688.)	Uljanik (1700.)	Zailje (između 1702. i 1721.)	Klisa
Podborje (1660./1662.)	Šibovac (1695.)	Brestovac (1700.)	Đurđička (između 1702. i 1721.)	Imsovac (Novo Selo)
Doljani (1662.)	Prepolchy	Trojeglava (1701.)	Kreštelovac (između 1702. i 1721.)	Mažilaže
Vrbovac (1662.)	Grahovljani		Goveđe Polje (između 1702. i 1721.)	Pivnice
Karanovci (1662.)	Krivaja		Removac (prije 1721.)	
Miljanovci (1662.)			Consapolye (spominje se samo 1721.)	
			Končanica (između 1721. i 1734.)	
			Rasoške (između 1721. i 1734.)	
			Gvozdanska (prije 1734.)	
			Kornaš (prije 1734.)	

IZVORI (NEOBJAVLJENI)

Arhiv SANU Sremski Karlovci, MPA „B“, 57/1755.

IZVORI (OBJAVLJENI)

- DABIĆ, Vojin S. Sumarni popis naselja, imovine i stanovništva Pakračkog, Subockog, Zabrdskog i Podborskog vojvodstva u Maloj Vlaškoj iz 1721. godine, *Mešovita građa (Miscellanea)*, 31, Beograd, 2010., 149-157.
- GAVRILOVIĆ, Slavko, *Izvori o Srbima u Ugarskoj s kraja XVII i početkom XVIII veka*, knj. 2, Beograd, 1990.
- GAVRILOVIĆ, Slavko, *Izvori o Srbima u Ugarskoj s kraja XVII i početkom XVIII veka*, knj. 3, Beograd, 2003.
- GAVRILOVIĆ, Slavko; Ivan JAKŠIĆ, *Izvori o Srbima u Ugarskoj s kraja XVII i početkom XVIII veka*, knj. 1, Beograd, 1987.
- LOPAŠIĆ, Radoslav, *Spomenici hrvatske krajine*, knj. 1., Zagreb, 1884.
- MAŽURAN, Ive, *Popis naselja i stanovništva u Slavoniji 1698. godine*, Osijek, 1988.
- MAŽURAN, Ive, *Stanovništvo i vlastelinstva u Slavoniji 1736. godine*, Osijek, 1993.
- SMIČIKLAS, Tadija *Spomenici o Slavoniji u XVII. vijeku (1640 – 1702)*, u: *Dvjestogodišnjica oslobodjenja Slavonije, drugi dio*, Zagreb, 1891., 238-257.
- Statistički pregled Pakračke eparhije 1702. – 1929. godine, u: Radoslav Grujić, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vlašičanstvu Pakračkom*. Pakrac, 1930, Muzej Srpske pravoslavne crkve: Beograd, 1996.

LITERATURA

- ANDRIĆ, Stanko, Šuma Garavica i „ničija zemlja“ na slavonsko-turskom pograničju u 16. i 17. stoljeću, u: *Slavonske šume kroz povijest*, ur. Dinko Župan i Robert Skenderović, Slavonski Brod, 2018., 61-117.
- DABIĆ, Vojin S. *Mala Vlaška (Parva Walachia). Prilog istoriji srpskog naroda u Slavoniji od XVI do XVIII veka*, Novi Sad, 2020.
- DABIĆ, Vojin S., Srpsko selo (XVI – XVIII vek): oblikovanje životnog i privrednog prostora, u: *Prostorno planiranje u Jugoistočnoj Europi (do drugog svetskog rata)*, ur. Bojana Miljković-Katić, Beograd, 2011., 17-50.
- DABIĆ, Vojin S., Vojvodstvo (vlastelinstvo) Podborje: privredne prilike (1702 – 1750), *Zbornik Matice srpske za istoriju*, 87, 2013., 7-32.
- DABIĆ, Vojin S., Mala Vlaška u Slavoniji, naselja i stanovništvo od kraja XVII do polovine XVIII veka, *Srpske studije*, 1, 2010., 11-38.
- GRUJIĆ, Radoslav, *Spomenica o srpskom pravoslavnom vlašičanstvu pakračkom*, Beograd, 1996.
- HEROUT, Vjenceslav, Kronologija povijesti Daruvara, u: *Kronologija povijesti gradova Bjelovarsko-bilogorske županije*, Zagreb-Bjelovar, 2020.

- HEROUT, Vjenceslav; KARLAULA, Željko i suradnici, *Povijest Daruvara*, Zagreb-Bjelovar-Daruvar, 2021.
- KAŠIĆ, Dušan, *Srpska naselja i crkva u sjevernoj Hrvatskoj i Slavoniji*, Zagreb, 2004.
- MARKOVIĆ, Mirko, *Slavonija. Povijest naselja i podrijetlo stanovništva*, Zagreb, 2002.
- MOAČANIN, Nenad, *Slavonija i Srijem u razdoblju osmanske vladavine*, Slavonski Brod, 2001.
- MOAČANIN, Nenad, Vlasi u Požeškom sandžaku 1545-81., u: *Vojna krajina*, ur. Dragutin Pavličević, Zagreb, 1984.
- PALAVRA, Zdravko, Daruvarsko područje od početka 15. do kraja 17. stoljeća, u: *Povijest Daruvara*, Zagreb-Bjelovar-Daruvar, 2021.
- PAVIČIĆ, Stjepan, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, Zagreb, 1953.
- PEPEONIK, Zlatko, *Stanovništvo daruvarsko-pakračkoga kraja. Populacijsko-geografski aspekt regionalne problematike*, magistarski rad, Geografski zavod Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1969.
- PETRIĆ, Hrvoje, O „ničijoj zemlji” između Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva (primjer međurječja Save i Drave), *Zbornik Janković*, 3, Daruvar, 2018, 31-52.
- ŠTEFŠA, Željka, *Daruvarski kraj – suvremene demografske promjene*, magistarski rad, Geografski odjel Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1994.

SUMMARY

CONTRIBUTION TO THE KNOWLEDGE OF THE PROCESS OF COLONISATION AND NUMBER OF ORTHODOX POPULATION IN DARUVAR AREA FROM THE END OF 17TH AND DURING THE 18TH CENTURY

Abstract: The article presents selected information on the process of colonisation and total number of orthodox parochies in Daruvar area: Bastaji, Bijela-Borki, Brestovac, Podborje (Daruvar), Doljani, Uljanik, Cjepidlake, Trojeglava, Klisa, Sirač i Grahovljani at the end of the 17th and during the 18th century. After occupation of territory around Stupčanica and Dobra Kuća, the Ottomans, most probably, came upon a few natives. Presumably, soon after the establishment of Ottoman rule on this territory, the process of its colonisation had begun, mostly with Orthodox population starting from Cjepidlaka through Bastaj and Batinjan, i.e. Stupančica and Dobra Kuća, following towards Podborje, Golubinjak and Kričko brdo. The Orthodox Wallachian population became majority so there is no wonder why this territory, inherited from the Habsburgs, became known as The Little Wallachia (Parva Valachia). It seems like that, from the start of colonisation until the end of the 18th century, villages like Vrijeska, Markovac, Pakrani, Bijela, Borki and Bastaji reflect continuity of inhabitants. Some villages were abandoned temporarily like Batinjani from 1682 until 1688, Golubinjak from 1683 until 1688, Cjepidlake from 1684 until 1686 and from 1687 until 1690 Puklica, Potočani and Koreničani. The Orthodoxes left Dobra Kuća, settled back again in 1700. Sredani, Podborje, Doljani, Vrbovac,

Karanovci and Miljanovci were populated at the beginning of the 17th century, a few decades later Kip, Šibovac, Grahovljani, Uljanik, Brestovac i Trojeglava, after which the network of populated villages had been framed, in most part able to hold out until today. The formation of this network was accompanied by increase in population so, from the end of the 17th until the end of the 18th century, the number of Orthodox households had risen from 338 to 1 016 in only eight decades. Relatively strong increase occurred at the end of the 17th and the beginning of the 18th century when the colonization process and founding of new villages had begun. Until 1730 the increase was small, until 1750 it accelerated a little only to become most frequent in 1779 when Janković family ruled the manors of Podborje, Daruvar and Sirač along with introduction of agricultural innovations and other modernisation processes. As is worth saying, in this period the climate conditions were most favourable.

Key Words: Daruvar, demography, colonization, Orthodox population, The Habsburg Monarchy, economy, census.